

FÓRIZS SÁNDOR

Gondolatok Németország rendőrségi rendszeréről

Az ország, hivatalos nevén Németországi Szövetségi Köztársaság (Bundesrepublik Deutschland) nyolcvanegymilliós lakosságával Európa második legnagyobb lélekszámú állama, a világ negyedik ipari és gazdasági nagyhatalma. Államformája szövetségi köztársaság, területe tizenhat szövetségi tartományra tagolódik, közülük Berlin, Hamburg és Bréma városokkal. A közigazgatási rendszer felépítése a következő: település, körzet, kormányzati kerület, tartomány, szövetségi állam, de van, ahol (például Niedersachsen) nincs kormánykerület (*Regierungsbezirk*). Berlinben mint városállamban természetesen nem találunk települést, kerület az alapegység, amelyekhez kapcsolódik a rendőrség szervezete. Két-három kerületet fed le egy rendőr igazgatóság (kapitányság).

A szövetség parlamentje a Bundestag. A szövetségi kormány mellett valamennyi tartománynak saját parlamentje, kormánya, miniszterelnöke van. Az alkotmány megnevezi a közös, szövetségi jogköröket (például külügy, pénzügy, honvédelem) és a tartományok hatáskörébe tartozó területeket (például oktatás, rendőrségek).

Az előzőekből következően az országban tizenhat tartományi és egy szövetségi belügyminiszter tevékenykedik. A tartományi kormányoknak saját rendőrségeik vannak, amelyekre a szövetségi belügyminiszter hatásköre nem terjed ki. Ez érdekes és talán számunkra szokatlan helyzet, akkor érthetjük igazán, ha rendszerszemlélettel közelítjük meg, igazodva *Ludwig von Bertalanffy*, a rendszerszemlélet megteremtőjének tanácsához. Így ebben az írásomban a részeket és egészet azok változó viszonyában szeretném bemutatni a rendőrség vonatkozásában. Nem érintem az egykor az NDK területén működő rendőrséget, hiszen azt feloszlatták, és az egységes keletnémet szervezet helyett az újonnan alakult régi-új tartományok saját rendőrségei jöttek létre, például Mecklenburg–Elő-Pomerániában 1990. december 5-én.

A tartományok

A rendőrségi rendszer, amelyen a rendőrségnek minősülő szervezeteket, azok jogi helyzetét, szervezetét, helyüket az államon és a társadalmon belül, tevé-

kenységüket feladataik ellátása során és belső viszonyaikat értem, az ország történelme folyamán sokat változott. (Talán azért annyit még sem, mint a párhuzamos magyar viszonyok.) Az események az egységes Németország létrejöttéig, azaz 1871-ig nyúlnak vissza, de a mai német rendőrség számára a második világháborút követő történések a meghatározók. A császári rendőrség 1918-ban megszűnt, átadva helyét a Weimari Köztársaság rendvédelmi szerveinek, amelyek *Hitler* 1933-as hatalomra jutása után a rémuralom eszközévé váltak. A nemzetiszocializmus idején, 1936-ban feloszlatták a tartományi rendőrségeket, és egységes Német Rendőrséget hoztak létre, közvetlenül az SS birodalmi vezetője és a német rendőrség főnöke (később birodalmi belügyminiszter), *Heinrich Himmler* vezetése alatt. Amit ez a rendőrség saját népe és más nemzetek ellen elkövetett, az széleskörűen feldolgozott. Csak elismeréssel tudok szólni arról a hozzáállásról, amellyel történelmük eme eseményeit és a levonható tanulságokat a különböző rendőrmúzeumok és rendőri iskolák ismertetik, bemutatják és tanítják. A tiszti iskolák tananyagának kezdőmoduljában általában szerepel egy a *Harmadik Birodalom rendőrsége* elnevezésű blokk, amely kendőzetlenül, következetesen mutatja be a keserű múltat. Úgy érzem, ezen a területen fényekkel vagyunk lemaradva. Talán éppen az előbbieket miatt nem akarták a háború után a megszálló szövetséges hatalmak, hogy újra egységes német rendőrség szerveződjön. Így a három (angol, amerikai, francia) nyugati megszállási övezetben, tartományonként kezdődött az újraépítkezés, és először némileg eltérő megközelítéssel. Az angolok például az önkormányzati, kommunális rendőrséget „favorizálták”. Ők 1947-ben adták át a belbiztonsági feladatokat ellátását a hazai szereplőknek. Bajorországban véglegesen 1975. október 1-jével került sor a rendőrség államosítására, amikor az utolsó önkormányzati rendőrség, a müncheni városi rendőrség is megszűnt. Tudomásom szerint ma egyedül Bremerhaven városának van saját önkormányzati rendőrsége, a városi tanács (*Magistrat*) alárendeltségében.

Az eltérések napjainkban is tetten érhetők bizonyos apró vonásokban, a rendfokozatok számában, megjelölésében, az egyenruha fazonjában. Az átállás az egységes kék színre a különböző zöld-sárga-fekete formaruhákról 2012-ig jórészt befejeződött. Még a miniszterek megnevezése is lehet különböző. Hamburgban és Berlinben szenátorok vannak (belügyi szenátor). Az intézmények is esetenként eltérő címet viselnek: bajor állami belügyminisztérium; alsó-szászországi belügyi és sportminisztérium; saar-vidéki belügyi és sportminisztérium; rajna-vidék–pfalzi belügyi, sport- és infrastrukturális minisztérium. A tartományi rendőrségeket általában egy elnökségnek nevezett főkapitányság

vezeti, amely nem egységes megoldásként vagy a belügyminisztérium egyik főosztálya, vagy egy önálló tartományi hatáskörű szervezet.

A szövetségnek és a tartományoknak saját rendőrségi törvényeik vannak. A tartományoknál esetenként rendőrségi szervezeti törvény is található, ami részletesen leírja az adott intézmény felépítését. Egymás között együttműködési megállapodásokkal szabályozzák a kölcsönös segítségnyújtás módját. Erre szükség is van, hiszen a hatalmas országban adott esetben egy helyre összpontosulnak az események, és azt az adott helyi rendőrség magában már nem lenne képes elrendezni. A kisebb tartományok közé tartozó Schleswig-Holsteinben például 1981. február 26-án Brokdorfban egy atomerőmű építkezési területén százezer demonstráló biztosítására tízezer rendőrt vontak össze, és ez lett a szövetségi köztársaság történetében az addigi legjelentősebb erő-összpontosítás. 2006-ban rendezték a futball-világbajnokságot Münchenben, Nürnbergben és tíz másik városban. Ekkor negyven bevetési (készenléti) század felügyelte a rendezvényt. Ezt Bajorország egyedül nem lett volna képes megoldani. Több tartománynak és a szövetségi rendőrségnek helikopteres szállító századai vannak. Képesek egy időben, felszereléssel együtt – természetesen a nehéztechnika, gépjárművek nélkül – egy rendőr zászlóaljot a kívánt helyszínre szállítani.

2000 és 2010 között majd mindegyik tartományban rendőrségi reform-programokat hajtottak végre. Ezeknek a következő alapvető céljaik voltak:

- a vezetési, szervezeti szintek és elemek számának csökkentése;
- ezáltal is a munka operativitásának növelése;
- költségmegtakarítás;
- közelebb kerülés az állampolgárokhoz;
- a demográfiai helyzet változásából (a lakosság elöregedése) származó nehézségek ellensúlyozása.

A stratégiai átszervezések követelményei közé tartozott a tényleges járőr- és készenlétirendőr-létszám fenntartása, valamint a létszámcsökkentések megoldása a vezetői és kiszolgálói apparátus terhére. Az új struktúrák többnyire elszakadtak a polgári közigazgatás szerkezetétől, és egy-egy rendőri egységhez több körzet tartozik. Jól példázza ezt a Hessen tartományban 2011-ben bevezetett rendőrségi reform. Itt a magasabb szintű meghatározó szervezeti elemek számát huszonhétől tizenegyre csökkentették. A háromszintű hivatásos állományi kategorizálást (tiszthelyettes, tiszt, főtiszt) az országban elsőként kétlépcsősre módosították, megszüntetve a tiszthelyettes állományt. Minden, a kötelékbe belépő állampolgárnak tisztit iskolát kell végeznie, és az

utóra kezdő járőri beosztásba is hadnagyi (rendőrfelügyelő) rendfokozattal kerülnek a munkatársak. Ezzel létrehozták az ország legjobban kiképzett és fizetett rendőrségét. A módosítástól – a színvonalasabb és hosszabb képzés okán – joggal várják el a szervezet presztízsének emelkedését, a lakossággal történő kapcsolattartás javulását. Lehet, hogy az előzőekhez talán semmi köze sincs, de 2013-ban a tartományban 59,5 százalék volt a bűnügyek felderítési aránya, és ezzel rekordot állítottak fel. A tiszthelyettesi állománykategória megszüntetésének és a legalacsonyabb képzési szintként a tiszti iskola bevezetésének alapvető indoka a megnövekedett általános ismereti, műveltségi szint fontossága, valamint a hatékonyabb szakmai, jogi felkészítés nagyobb időigénye.

A tartományok rendőrségeinek meghatározó szervezeti eleme a tartományi bűnügyi hivatal. Ezek tulajdonképpen tükörképei a szövetségi szinten tevékenykedő szövetségi bűnügyi hivatalnak, amelyről e cikk röviden említést tesz. A tartományi hivatalok egy szinttel lejjebb hasonló feladatokat látnak el, mint a felső partnerük, viszont azzal szemben jogilag nem számítanak önálló rendőrségnek. Feladatuk alapvetően az adott tartomány rendőrségének kiszolgálása bűnügyi technikával, elemző-értékelő munkával, valamint a kiemelt bűncselekmények nyomozása.

A német rendszer markáns elemei a készenléti rendőr zászlóaljok és azok különböző típusú századai. A normál alegységeken kívül található itt kiképző, nehéztechnikával felszerelt, „bizonyítékbiztosító” elnevezésű speciális feladatokra felkészített kötelékek. A technikai felszerelésbe páncélozott járművek, vízágyúk, teherjárművek, darus kocsik, tolólapos buldózerek, vontatók, tűzoltóautók és a legkülönbözőbb műszaki eszközök, felszerelések tartoznak. Mivel nincs egységes központi szervezés, esetenként a tűzszerész szolgálatok vagy bűvármentők is található az állományukban. Vannak tartományi rendőrségek kisrepülőgépekkel felszerelve az autópálya-forgalom ellenőrzésére. Sajátos megoldásként egyes készenléti szolgálati helikopterek orvosokat is szállítanak a balesetek helyszínére a saját erőikön kívül.

A tartományi rendőrségeket vezető elnökségek alárendeltségében az őrökig (24 órás vagy csak munkaidőben dolgozó) húzódó strukturális szervezet nem tér el lényegesen az általánostól, mondhatni a magyartól.

A tartományi belügyminiszterek évente az interneten is elérhetővé teszik bűnügyi statisztikájukat, illetve a soron következő rendőrségi átszervezésekre vonatkozó tervezeteket. Tanulságos olvasmányok lehetnek minden szakmai érdeklődő számára.

A szövetségi belügyminisztérium

Bár a mai minisztérium 1949. július 30-án jött létre, múltja egészen 1879-ig, a császári birodalmi belügyminisztériumig vezethető vissza. Napjainkban jelentős mértékben meghatározza a belpolitikát, tekintve, hogy a belügyminiszter a kormány egyik legjelentősebb, széles körű illetékességgel felruházott tagja. Olyan alapvető területek tartoznak a hatáskörébe, mint a közigazgatás és a sport, a polgári védelem, légi mentés, információs technika és biztonság, bevándorlás, nemzeti kisebbségek, egyházi ügyek, alkotmányvédelem. Cikkünk szempontjából a szövetségi szintű rendőrségi kérdések ide telepítése a legfontosabb. Egyetlen hasonló összetett felépítésű állam sem nélkülözheti valamilyen formában a központilag irányított rendészeti szervezetet. Létezését indokolják a tartományokon átnyúló bűncselekmények nyomozásai, az ezekhez kapcsolódó illetékességi kérdések; az egész államot veszélyeztető terrorcselekmények; az ország képvisellete a nemzetközi rendőri szervezetekben; rendőri erők külföldi alkalmazása; rendészeti stratégiák kidolgozása, kutató- és tudományos munka irányítása; a tartományok anyagi erejét meghaladó intézetek, laboratóriumok fenntartása; a politikailag motivált bűncselekmények leküzdése; alkotmányvédelmi feladatok és sok egyéb kérdés.

A szövetségi rendszerben kényesen ügyelnek a részszerelő jogai egyensúlyának megteremtésére. A kormány belügyminiszterének nincsenek utasítási jogosítványai a tartományok rendvédelmi erőire vonatkozóan. Az alkotmány alapján a rendőrségi tevékenység tartományi feladat. A szövetségi rendőrségi törvény és a tartományokkal kötött együttműködési megállapodás szabályozza a különböző szervezetek erőinek más tartományok területén történő alkalmazását. A miniszternek természetesen megvan a szükséges apparátusa feladatai ellátásához. Egyik államtitkára alatt összefogva négy jelentős főosztály működik rendészeti területeken:

- B főosztály – szövetségi rendőrség;
- KM főosztály – válságmenedzselés és lakosságvédelem;
- M főosztály – migráció, integráció, menekültügy, európai harmonizáció;
- ÖS főosztály – közbiztonság.

Két egymástól független önálló rendőri szervezet kapcsolódik a belügyminisztériumhoz, a szövetségi rendőrség (*Bundespolizei; BP*) és a szövetségi bűnügyi hivatal (*Bundeskriminalamt; BKA*).

Szövetségi szintű rendőrség felállításának kérdését kérelemre több alkalommal vizsgálta az alkotmánybíróság az alkotmányban foglalt szabályozá-

sokkal összefüggésben. A bíróság döntésénél figyelembe vette a nyugati szövetséges megszálló hatalmak katonai kormányzói 1949. április 14-i, *Rendőrségi Levél* néven ismert dokumentumát, amelyben engedélyezték szövetségi szintű rendőri szervezet felállítását. Utoljára 2005-ben az akkori szövetségi határőrség szövetségi rendőrséggé történő átszervezésekor kértek állásfoglalást ebben a kérdésben. Széles körű vita bontakozott ki szövetségi és tartományi szinten egyaránt a rendőrség fogalmának meghatározásáról és a tartományok–szövetség rendőrségi viszonyáról. Az ítélet kimondta, hogy speciális rendőri feladatok átvétele nem ütközik a köztársaság alkotmányának 30. szakaszába. Végül a Bundestag többséggel megszavazta a javaslatot, 2005. július elsejével létrejött a szövetségi rendőrség, amely nem áll a tartományi rendőrségek felett, és nem is diszponál felettük.

2010-ben az akkori szövetségi belügyminiszter, *Thomas de Maizière* megbízásából bizottság vizsgálta a BKA és a szövetségi rendőrség összevonását egy új, úgyszintén „szövetségi rendőrség” néven futó egységes szervezetbe. Míg a belügyminiszter a bizottság javaslatát megfontolandónak és ajánlhatónak találta, addig a BKA elnöke és a tartományi belügyminiszterek ellenezték az elképzelést, amelynek 2013-ig kellett volna megvalósulnia. Végül is a tervet elvetették, közben váltás történt a szövetségi belügyminiszteri poszton, így csupán a két szervezet közötti kommunikáció és a felkészítés szorosabbá tételét határozták el.

A minisztérium évente megjelenteti Németország bűnügyi statisztikáját, jelenleg legfrissebbként a 2013-as érhető el az interneten. A 82 oldalas anyag szakmailag rendkívül informatív összefoglaló, részletes ismertetésére e tanulmány keretében sajnos nincs lehetőség.

Belügyminiszterek konferenciája

A sajátos szövetségi igazgatási szerkezet szükségessé teszi a tizenhét (tizenhat tartományi és egy szövetségi) belügyminiszter tevékenységének, munkaterületeinek szoros összehangolását. Az ország nyugati felében (NSZK) 1954-ben határozták el a belügyminiszterek és a belügyi szenátorok egy állandó konferencia életre hívását a tartományokon átnyúló együttműködés politikai hátterének megteremtése céljából. A tartományi belügyminiszterek mellett a szövetségi belügyminiszter is állandó tag. Az elnöki funkciót az értekezleteken naptári évenként váltásos rendszerben az egyik miniszter látja el. A munka igazgatási jellegű kiszolgálását egy a szövetségi tanácshoz tele-

pített iroda végzi. A rendezvény nem tartozik a hivatalos szövetségi szervezetek közé. Normál körülmények között évi két ülést tartanak. Különleges esetekben, ha a biztonságot fenyegető veszély megkívánja, rendkívüli ülésekre kerülhet sor. Egyszerűbb kérdéseket írásos formában rendeznek. Két héttel a soron következő ülés előtt az államtitkárok tárgyalják meg a tervezett témákat, előkészítve a miniszterek megbeszélését.

Hat szakmai munkakör (AK I–VI.) segíti a döntéshozatalt, ezek állandó tagjai speciális beosztást betöltő személyek (például a tartományi és a szövetségi bűnügyi hivatalok vezetői, a rendőregyetem rektora, a szövetségi alkotmányvédelmi hivatal elnöke stb.).

Az alapelv az, hogy a döntéseiket a résztvevők egyhangú szavazással hozzák, és lehetőség van a tartózkodásra. Határozataik az interneten elérhetők.

A szövetségi rendőrség

A szövetségi határőrséget, a mai szövetségi rendőrség jogelődjét 1951. március 16-án alapították. Ekkor az országban nem voltak fegyveres erők. Megoldásként a kettős rendeltetésű, félkatonai szervezetként működő határőrséget választották, felszerelve páncélozott járművekkel és tüzérségi eszközökkel is. A Bundeswehr felállítása után ezek az egységek kikerültek az állományból. Németország 1990-es újraegyesítése után jelentősen megváltozott a feladatrendszer, visszaszorult az államhatár őrizete, és a vasúti rendőrségi, valamint a légi biztonsági feladatok kerültek előtérbe. A folyamatot *Sallai János* mutatja be.¹ 1994-ben hatályba lépett az új határőrizeti törvény, amely szerint az itt szolgálók már elveszítették félkatonai státusukat. 1998-ban az alkotmánybíróság normakontroll-eljárásban vizsgálta a vasúti rendőrségi és légi biztonsági feladatok 1990-es határőrséghez kerülését. Speciális a szövetségi vasút helyzete. Az intézmény területe, állomások, berendezések, vasúti sínek és létesítmények, vonatok a központi kormány tulajdonába tartoznak, ezeken a területeken a szövetségi rendőrség az illetékes. Az állomásokon kívül a tartományi erők működnek, néha egy az utca és a pályaudvar közötti lépcsőfok dönti el az illetékességet.

A rendőrség vezető szervezete a potsdami székhelyű elnökség. A szövetségi rendőrségi törvény (*Gesetz über die Bundespolizei*), tartalmazza a szer-

¹ Sallai János: Németország határ menti rendőri együttműködésének tapasztalatai. *Hadtudomány*, 2004/1., 108–114. o.

vezet sokrétű feladatrendszerét. Az alkotmány 73. szakasz 1. bekezdés 5. pontja határozza meg a határrendészeti feladatot, de a menekültügyi, légi biztonsági és tartózkodási törvények is előírnak fontos kötelezettségeket a rendőrség részére.

A szervezet nagyságát adatok tömege szemlélteti:

- Negyvenezer alkalmazottjával az ország legjelentősebb rendőri munkáltatója.
- Kilenc normál igazgatóságra tagozódik, illetékességi területeik a tartományi határokat veszik figyelembe, és lefedik az ország teljes területét.
- A tizedik készenléti igazgatósághoz tíz készenléti rendőr zászlóalj tartozik, szétszórva az egész köztársaságban. A repülő századnak huszonegy különböző típusú helikoptere van, tevékenységi körük igen széles a határrendészettől a környezetszennyezés ellenőrzéséig. Alkalmazzák őket uniós kérésre az ország légterén kívül is.
- Hatezer-ötszáz járművel, ebből ezer speciális járművel dolgozik. 2005-től kezdtek átállni a kék egyenruhára és a kék-ezüst, kék-fehér járműszínre.
- Járőrszolgálat, robbanóanyag-keresés céljából 491 szolgálati kutyát alkalmaznak.
- Hat járőrhajó, egyenként tizennégy fős személyzettel a nyílt tengeren történő szolgálatellátásra, és őrhajók a parti vizekre.
- A hivatásos állomány felkészítéséről tiszthelyettes-iskolák és egy tiszti iskola gondoskodik.

A szövetségi rendőrség fontosabb feladatai a következők:

- Határrendészeti tevékenységek ellátása az államhatártól számított 30 km-es mélységig, tengeren 50 km-ig.
- A fontosabb állami objektumok őrizete.
- Alkotmányvédelmi, nemzetbiztonsági tevékenységben történő részvétel.
- A német nagykövetségek védelme külföldön.
- ENSZ és uniós rendőri küldetésekben szolgálatteljesítés.
- A tartományi rendőrségek támogatása kiemelten a készenléti rendőr zászlóaljak révén.
- A Bundestag rendőrségének segítése.
- Személyvédelem.
- Légi toloncolás.
- A német légi járatok fedélzeti védelme.
- Szükség- és rendkívüli állapotban feladatteljesítés.
- Légi biztonsági feladatok ellátása, határellenőrzés a repülőtereken.

- Speciális antiterrorista egység fenntartása Sankt Augustinban (GSG9 BPOL).

A szövetségi rendőrség Afganisztánban tevékenykedő German Police Project Teams (GPPT) nevű csoportja 2002 óta körülbelül 72 ezer rendőr hallgató és 1700 oktató felkészítésében vett részt. Csúcsidőben egyszerre kétszáz rendőr volt kint a szövetségi és a tartományi rendőrségektől, hogy évi tízezer személy kiképzését hajtsák végre négy bázison. 2015 kezdetén 40-50 fő lesz kint, és dolgozik az ottani belügyminisztériumban, a repülőtéren és a nemzeti akadémián.

A szövetségi bűnügyi hivatal

A szövetségi bűnügyi hivatal önálló rendőrhatalóság a szövetségi belügyminiszter hatáskörében wiesbadeni központtal, körülbelül 5500 munkatárssal. A szövetségi kormányhoz tartozó két rendőrség egyike. Feladata a nemzeti szintű bűnüldözés szoros együttműködésben a tartományok hasonló hivatalaival, Németország képviselője az Interpolnál és a súlyos külföldi kapcsolódású bűncselekmények nyomozása. Ezeken túl védi az öt alkotmányos intézmény tagjait. 1951. március 15-én törvénnyel alapították, amelyet azóta többször módosítottak. A hivatalhoz tartozik a nemzeti schengeni adatbázis és körözés, valamint az egész ország bűnüldözését kiszolgáló jelentős DNS-labor. Fontos az országos szintű bűnügyi elemző-értékelő munkája, tanulmányok készítése, oktatási, továbbképzési anyagok összeállítása. Kilenc nagyobb részegységre tagolódik.

2000-től napjainkig több kisebb átszervezést is végrehajtottak. A szorosabb munka megvalósítása céljából egyes részlegek (személybiztosítás, nemzetközi együttműködés, iszlamista terrorizmus elleni központ) Berlinbe költöztek. A fővárosban létrehoztak egy közös terrorellenes központot. A bűnügyi technikai központot, amely maradt az eredeti helyén, jelentősen megerősítették új laboratóriumokkal. 2006-ban a szövetségi reform keretében illetékességét meghatározó módon kibővítették a tartományokon túlnyúló terrorveszélyeztetettség esetében (például titkos online kutatás), és ekkortól működteti az antiterrorista adatbázist is. Külön részlege foglalkozik a politikailag motivált bűnözéssel, kémkedéssel, embercsempészettel stb. Tevékenységi körében jelentős a bűnügyi stratégiai elemzés, oktatás. Saját főiskolát is fenntart tisztképzés céljából.

A szövetségi parlament rendőrsége

A Bundestag területe jogilag különálló rendőrségi körzet, ahol a parlament elnökének alárendeltségében működő önálló rendőrség illetékes a legfőbb rendőri hatalom gyakorlására. Hivatalos német megnevezése „Polizei beim Deutschen Bundestag”.

A Bundestag épületében és területén esetenként, például konferenciák idején más helyszíneken, gyakorolja a rendőrségi jogköröket az alkotmány 40. szakasz 2. bekezdés értelmében a Bundestag elnökének alárendeltségében. Más rendőri szerv és az államügyészség képviselője e felségterületen nem tevékenykedhet, de velük szoros együttműködésben dolgoznak. Feladata a parlament szuverenitásának fenntartása, veszélyhelyzetek elhárítása. A tartományi parlamentek hasonló kötelékkel nem bírnak.

A szervezet szükségességét a náci rezsím működéséből levont tapasztalatok indokolták, amikor a parlament immunitását semmibe vették. A szövetségi köztársaság 1949-es megalapítása után egy évvel „Házirend szolgálat” néven létrehoztak egy parlamenti rendfenntartó egységet, ennek azonban nem voltak rendőrségi jogkörei. Többszöri átszervezés után a mai helyzet létrejöttéhez a Vörös Hadsereg Frakció terrorcselekményei adták meg a végső lökést. 1975-től tényleges rendőri jogkörökkel ruházták fel a beosztottakat, így jogosultak személyeket őrizetbe venni, bizonyítékokat lefoglalni. Működésüket nem törvény, hanem a parlament elnöke által kiadott, a belügyminiszteri konferencia ajánlásai alapján kidolgozott rendelet szabályozza.

A kétszázötven hivatásos állományú tagja közül száznyolcvan váltásos rendszerben járőr- és őrszolgálatot lát el, többnyire civilben, „Rendőrség” jelzéssel. Állományát a szövetségi és tartományi rendőrségek köréből pályázattal töltik fel. 2013. szeptembertől saját maga számára is végez tiszthelyettes-felkészítést a szövetségi rendőrség támogatásával.

Önkéntes rendőrszolgálat

Több tartományban működik önkéntes rendőrszolgálat eltérő elnevezésekkel, jogkörökkel, módszerekkel. Ez a kérdéskör is tartományi kompetencia, nincs semmilyen egységesség. Helyileg törvényben szabályozták a létrehozást és az alkalmazást. Leggyakoribb megnevezések: önkéntes rendőrszolgálat, biztonsági őrség. A biztonsági őrség (*Sicherheitswacht*) kifejezést használják a rendőrség mellett működő önkéntes szervezetre. Ugyanezt a fogalmat alkal-

mazzák a magánbiztonsági cégekre is, ezért pontosan meg kell nézni, miről is van szó az adott szövegben.

Baden-Württembergben 1963-ban alapították, az önkéntes rendőrszolgálatról szóló, azóta többször módosított, kiegészített törvénnyel. 2012-ben 1041 személy tartozott a szervezethez. Kéthetes alapkiképzés előzi meg az első szolgálatot valamelyik készenléti alakulat kiképző objektumában. A továbbképzések a lakóhely szerinti rendőr-igazgatóságon (kapitányságon) történnek. A tartományi rendőrségi törvény értelmében szolgálatban teljes jogú rendőrnek számítanak, kényszerítő eszközt alkalmazhatnak, személyeket előállíthatnak, tárgyakat lefoglalhatnak. Valamennyi rendőri eszközt, rendszabályt alkalmazhatják. Szolgálatban ugyanazt az egyenruhát és karjelzést viselik, mint a hivatásos társaik. Felszerelésük is azonos: bilincs, könnygázsóró palack, rádiókészülék. Eltérés a fegyverükben van, régebbi típusú Walther P5 szolgálati pisztolyt viselnek. Rendfokozati jelzésként zöld vagy kék sávot hordanak, a szervezetnél eltöltött időnek megfelelően ötévenként eggyel többet. A járőrszolgálatot főállású rendőrrel közösen végzik, jogosultak a szolgálati gépjárművek vezetésére. A 2011-es tartományi parlamenti választások után a zöld-vörös koalíciós kormány befagyasztotta a 2,2 millió eurós évi finanszírozást, felfüggesztették a toborzást, és a szervezet megszüntetéséről döntöttek. A felszabaduló anyagiakat a hivatásos állományra kívánják fordítani. A CDU ezzel szemben az önkéntes szolgálat megtartásának fontosságát hangsúlyozza, mint összekötő kapcsot a rendőrség és az állampolgárok között. Kifogásolják, hogy a régi zöld egyenruhájukat nem cserélték le az új típusúra.

Bajorországban a biztonsági őrsegről szóló törvény 1996. december 31-én lépett hatályba az után, hogy hároméves eredményes kísérleti projekt futott a három alapító városban (Ingolstadt, Nürnberg, Deggendorf). Az őrseg tagjai jogosultak személyeket feltartóztatni, igazoltatni, személyazonosságukat megállapítani, de nem alkalmazhatnak kényszerítő eszközt. Leginkább segédrendőrséggént lehet jellemezni a szervezetet, amely jó körülményeket teremt az állampolgárok számára, hogy támogassák a rendőrséget anélkül, hogy a tagjai lennének. Szolgálatot polgári öltözékben látnak el, ruhájukon fényképes igazolvánnyal. Önvédelemként könnygázsóró palackot hordanak. Jelenleg 118 településen található biztonsági őrseg.

Hessenben 2000-ben vezették be az önkéntes rendőrszolgálatot. Megelőzően egy próbafázis futott Marburg, Wiesbaden, Offenbach am Main és Fulda városokban. A tartomány teljes területén működik, 103 településen 750 személy segíti a rendőrséget. Az önkormányzatoknak az önkéntes rendőr-

szolgálat felállításához együttműködési szerződést kell kötniük a tartomány-nyal. Elsőként 2007. január 1-jével Frankfurt am Main állított fel szolgálatot. A programban részt vevők harminc százaléka nő. Az önkéntesek alapvető feladata segítségnyújtás, támogatás, bűnmegelőzés. Járőrtársi feladatokat látnak el, jelen vannak ünnepeken, rendezvényeken, felvonulásokon, felügyelik a forgalmat. A tartományi rendőrségi törvény lehetőséget nyújt önvédelemre, segítségnyújtásra, a személyazonosság megállapítására, személyek meghatározott helyről történő kiutasítására, távoltartására. Felszerelésük városenként változik, van náluk könnygázszóró palack, és mobiltelefon az őrök értesítésére. Szolgálatukat gyalog látják el. Ötvenórás felkészítésüket a rendőrség végzi, ezt követően ellátják őket szolgálati igazolvánnyal. Igénybevételi pénzt kapnak, ez óránként maximum hét euró. A normál rendőrségi szolgálati egyenruhát viselik a napellenzős fejfedő helyett baseballsapkával és „önkéntes rendőrszolgálat” felirattal, valamint jelvényel.

Szászország biztonsági őrsége 1998. január 1-jén alakult, 1999-ben zárult a próbaüzem, a szervezetnek 800 tagja van. Valamennyi rendőrőrhöz kapcsolódik biztonsági őrség. Mint más tartományokban, itt is a bűnmegelőzés a fő feladatuk. Nyilvános helyeken, bevásárlóközpontokban, nagyobb lakóterületekben gyalog teljesítenek szolgálatot. Jogosultak személyeket kikérdezni, személyazonosságukat megállapítani, tárgyakat lefoglalni, önvédelmi rendszabályokat alkalmazni. Zöld vagy kék dzsekiben, ingben/blúzban tevékenykednek „szász biztonsági őrség” felirattal. Az alapfelkészítés 60 órás, ezért 153 euró térítésben részesülnek. Óránként 5,11 euró igénybevételi díjat kapnak. Pályázhatnak a 18–68 év közöttiek, befejezett alap iskolai végzettséggel és megfelelő fizikai felkészültséggel, kulturált általános megjelenéssel.

Berlinben (Nyugat) 1961 és 2002 között működött egy „önkéntes rendőr tartalék” megnevezésű szervezet. Tagjai kék egyenruhát viseltek, és fegyverük volt. A Kelet-Berlinben felállított üzemi harci csoportokra hozták létre, mintegy ellenreakcióként. Feladatuk objektumvédelem és politikai krízishelyzetekben történő tevékenység lett volna, egy esetleges nyugat–kelet konfliktusban. Tagjai kéthetes alapkiképzésben és évente egyhetes továbbképzésekben részesültek. Pisztoly, karabély és géppisztoly használatát sajátították el. Alapvetően a közszolgálat területéről toborozták a jelentkezőket, mert részükre könnyebb volt biztosítani a felkészüléshez és gyakorlatokhoz szükséges időt. Különösen a helységarcra képezték ki őket, egy esetleges Nyugat-Berlin elleni támadást figyelembe véve. Minden egyes személyt egy meghatározott objektum védelméhez osztottak be. A tagság a szélsőjobbos beállítottságúak számára lett igen attraktív jelzés. Az ország újraegyesítését

követően vita bontakozott ki a további fenntartásról. Tagjai gyakran tüntek fel szélsőséges rendezvényeken és egyesületekben. Először átnevezték „önkéntes rendőrszolgálat”-nak, majd végül 2002-ben úgymond pénzügyi okok miatt feloszlatták. A CDU már 2003-ban követelte egy önkéntes rendőrszolgálat felállítását, de ez eddig nem történt meg.

Képzés, felkészítés

Egy szervezet működésének színvonalát, annak jellegétől függően, több tényező is befolyásolhatja. Természetesen így van ez a rendőrség esetében is. E meghatározó szempontok közé sorolom a vezetés minőségét, a felkészítési rendszert, a logisztikai biztosítást, az állomány anyagi támogatását, a társadalmi elismertséget és a jogbiztonságot (szervezeten belül, valamint azon kívül).

A német rendőrség felkészítési struktúráját sok sajátos vonás jellemzi, hosszú idő alatt alakult ki, és illeszkedik a társadalom általános oktatási helyzetéhez. *Szabó Andrea* mindezt részletesen bemutatja.² A mienknél színvonalasabb alap- és középiskolai oktatás felkészültebb fiatalokat ad a rendőrségnek, ez nehezen behozható előny. Alapvetően nincs „merítési” nehézségük. Bár nekünk sincs, de azért a főbb okok meglátásom szerint mások. A felkészítés három állománycsoportban zajlik: tiszthelyettes, tisztt, főtiszt. A belügyminiszterek konferenciája ajánlásokat tesz a háromszintű felkészítésre, ez teszi lehetővé az országos egységességet. Az eltérés hazánkhoz képest azonnal a megnevezéseknél jelentkezik, a német rendőrség nem a hadsereg rendfokozatait alkalmazza, és esetenként a tartományokban sem azonosak. A tiszt kategória ötlépcsős (ezüstcsillagok), alapfeltétele a szakfőiskola elvégzése. A magyarhoz hasonló tömeges, oldalról polgári diplomával történő belépés nem létezik. Viszont a rendszer megtartó ereje mind tiszthelyettesi, mind tiszt vonatkozásban olyan erős, hogy fluktuációval lényegében nem számolnak. Ennek következtében egyszerűsödik a tervezés, és a szakmai tudás a szervezetben marad, aminek következtében tömegesen olyan évtizedeket átfogó ismeretanyag halmozódik fel, amely újfajta, számunkra elérhetetlen minőséget teremt.

A tiszthelyettesi felkészítés két-két és fél éves időtartamban iskolákban, kiképző centrumokban, készenlétirendőr-alakulatoknál zajlik. Tartományi és

² Szabó Andrea: A németországi rendészeti felsőoktatásról. In: Ádám Antal (szerk.): PhD tanulmányok 11. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Pécs, 2012, 535–552. o.

saját szervezeti ügy. A tanulmányok kezdetekor a tiszt- és tiszthelyettesjelölteket próbaidős hivatásos állományba veszik, ezer euró körüli ösztöndíjat fizetnek a részükre, ezáltal könnyebb a szakmai gyakorlat, a fegyelmezés stb. A felkészítés moduljellegű, átgondolt, stabil. Nincs csapongás, időhatárok változtatása. A képzés gyakran a készenléti rendőrségeknél történik, a tanulmányok kezdetén próbaidős hivatásos állományba vétellel. Ez megkönnyíti a szakmai gyakoroltatást, a mentor felügyelete melletti egyszerűbb tevékenységek ellátását. Egyes helyeken a végzeteket először két-három évre a készenléti alegységeknél helyezik el, és csak tapasztalatok szerzése után kapnak önálló közterületi feladatot.

A hároméves tisztképzés szintén tartományi ügy. Helyileg többfajta megoldást alkalmaznak. Vannak önálló tiszt iskolák (belügyminiszteri vagy főkapitányi alárendeltségben), polgári főiskolán rendvédelmi kar, esetleg rendészeti szakirány. A rendőri szakirányok nincsenek a magyarhoz hasonlóan ötféle szétdarabolva, és nincs levelező főiskolai tagozat sem. Meghatározóan bűnügyi és közbiztonsági, Hamburgban a nagy kikötő miatt vízi rendészeti. Moduljellegű képzés, Bologna típusú követelmények, és diploma. A bolognai folyamat rendészeti képzésre gyakorolt hatását elemzi és mutatja be írásában Szabó Andrea.³ A mienktől eltérően alkalmaznak egy speciális oktatói kategóriát „oktató sajátos feladatokra”, az ő esetében az intézmény által adható diplománál nem várnak magasabb végzettséget, de jelentős szakmai tapasztalatot kérnek. E személyeket három-négy évente forgatják, ekként segítve a mindenkori naprakész, alkalmazható tudást.

A legnagyobb eltérés, sajátosság a főtisztek felkészítésében tapasztalható, lásd Sallai Jánosnak a főtisztképzésre vonatkozó írását.⁴ A főtiszti kategória négylépcsős (egy–négy aranycsillag), és a későbbiekben a szerencsésebbek beléphetnek általa a tábormokok klubjába. Induló rendfokozata a rendőr tanácsos. Megszerzéséhez kétéves rendőregyetem elvégzése szükséges Münsterben, polgári iskolai végzettség ehhez nem elegendő. Nappali képzés erős felvétellel, az első év kihelyezett oktatással egy másik iskolában. A német rendőrség állományának másfél-két százaléka főtiszt. Kis létszámuk miatt színvonalasabb a felkészítésük, és a munkájukat nem fecsérlik el, valóban csak vezetési célokra hasznosítják. Állományuk tagjait mind azonos helyen, azonos követelmények alapján készítik fel, ezzel példásan garantálják magasabb szinten az országos

³ Szabó Andrea: A bolognai folyamat és hatása a rendészeti felsőoktatásra az Európai Unióban. PhD-értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, Pécs, 2013

⁴ Sallai János: Felsőszintű rendőrségi vezetőképzés a münsteri Rendőr Vezetési Akadémián (PFA) Németországban. Rendvédelmi Füzetek, 2001/3., 1–26. o.

egységességet. A Münsterben található rendőrség német főiskoláját (*Deutsche Hochschule der Polizei; DHPol*) a tartományok és a szövetség közösen finanszírozzák. Akkreditált mesterképzést nyújt a végzés után elérhető magasabb beosztással és anyagi elismeréssel, karrierlehetőséget nyitva az érintett részére.

A rendőrségek az Európai Unió valamennyi tagországából fogadnak jelentkezőket, és az unión kívüli országokból is, ha van letelepedési engedélyük. E személyek felvételi követelményei közé tartozik a német nyelv megbízható ismerete írásban és szóban. A tanulmányi költségeket az állam állja, és garantálják a végzés utáni foglalkoztatást. Különösen nagy figyelmet fordítanak a különböző nemzetiségek (törökök, kelet-európaiak) toborzására. E hosszú távú munka eredményeként már a főtisztek sorában is találhatók török nemzetiségűek.

Rendfokozat és illetmény

A német rendőrségi rendszerben nincsen kötelező előléptetés. Minden munkakör meghatározott fizetési kategóriához és rendfokozathoz kötött. Akit magasabb beosztásba helyeznek, megkapja az azzal járó magasabb rendfokozatot. A körülmények bemutatásához a szövetségi rendőrség illetménytáblázatát használom (*táblázat*). Minden egyes illetménysávhoz nyolc fizetési fokozat kapcsolódik, két-három évente van oldalirányú ugrás és emelkedés.

A szövetségi rendőrségnél az alábbi kategóriák léteznek:

- Tiszthelyettesek, öt rendfokozat, egy-öt kék csillag, fizetési sáv A7–8–9.
- Tisztek, öt rendfokozat, egy-öt ezüstcsillag, fizetési sáv A9–10–11–12–13.
- Főtisztek, négy rendfokozat egy-négy aranycsillag, fizetési sáv A13–14–15–16.

A 2015. március 1-jétől érvényes illetménytáblázat szerint a tiszthelyettesek kezdő fizetési sávja az A7. Induló összeg a tiszthelyettes iskola elvégzése után, az első beosztásba helyezéskor 2261 euró, ehhez egyéb juttatás, családi pótlék, túlórapénz is kapcsolódhat.

Szakszervezetek

A német rendőrök érdekeit több szakszervezet is képviseli, ezek részben egymással is konkurálnak. A szövetségi rendőrségi szakszervezetet 2011. októ-

A szövetségi rendőrség illetménytáblázata

beosztás	Fokozat							
	1	2	3	4	5	6	7	8
A2	1974,72	2018,71	2063,88	2097,74	2132,74	2167,73	2202,71	2237,70
A3	2050,34	2096,61	2142,88	2180,14	2217,39	2254,62	2291,89	2329,12
A4	2093,25	2148,53	2203,84	2247,86	2291,89	2335,90	2379,91	2420,56
A5	2109,02	2177,87	2233,17	2287,37	2341,56	2396,87	2451,03	2504,08
A6	2154,17	2234,33	2315,58	2377,66	2442,00	2504,08	2572,94	2632,76
A7	2261,41	2332,52	2426,23	2522,14	2615,83	2710,65	2781,76	2852,86
A8	2392,34	2478,13	2598,89	2720,81	2842,70	2927,35	3013,14	3097,80
A9	2581,96	2666,62	2799,82	2935,26	3068,43	3158,96	3253,15	3344,99
A10	2763,68	2879,94	3048,14	3217,08	3389,16	3508,93	3628,66	3748,44
A11	3158,96	3336,85	3513,57	3691,46	3813,53	3935,62	4057,70	4179,79
A12	3386,86	3597,29	3808,89	4019,32	4165,83	4309,99	4455,33	4602,99
A13	3971,66	4169,32	4365,80	4563,45	4699,49	4836,69	4972,70	5106,41
A14	4084,44	4339,05	4594,85	4849,46	5025,01	5201,76	5377,31	5554,05
A15	4992,48	5222,70	5398,24	5573,81	5749,38	5923,78	6098,17	6271,40
A16	5507,53	5774,96	5977,25	6179,56	6380,70	6584,18	6786,48	6986,46

ber 7-én alapították, nagyjából tizenkétezer tagja van. A rendőrszakszervezet a Német Szakszervezeti Szövetséghez tartozik, lényegesen nagyobb az előzőnél, és a saját adatai szerint 174 ezer tagja van. Az 1950-ben alapított szervezet tagjai nemcsak rendőrségi dolgozók, hanem a vám-, a közigazgatás és a tűzoltóság területén foglalkoztatottakat is összefogja.

Az egyes rendőrök jogállását a tartományi és szövetségi alkalmazotti törvények szabályozzák, gyakran eltérő megoldásokat alkalmazva. A nyugdíjkorhatár sem egységes, általában hatvan és hatvanöt év között mozog. Berlinben például állománykategóriánként eltérő, a tiszthelyetteseknél 61, a tiszteknél 62, a főtiszték esetében 63 év.

2009-ben bevezették az egészségügyi biztosítási kötelezettséget. Ez a családtagokat is kötelezi arra, hogy legyen egészségügyi biztosításuk. Eltérő megoldások léteznek: az érintett önállóan fizet egy magánbiztosítási kasszába, amihez a munkáltató is hozzájárul, vagy a rendőrség által fizetett ellátást veszi igénybe.

Különböző pótlékok is léteznek: váltásos szolgálati pótlék, külföldi szolgálat, különleges egységnél dolgozók pótléka, ruhapénz, karácsonyi pótlék (pulykapénz), veszélyességi pótlék. Ezt a mindenkori munkáltató fedezi.

Bérrendezés, (-emelés) legutóbb 2014. márciusban volt, már az interneten van a 2015-ben hatályba lépő táblázat.

Zárógondolatok

Történelme folyamán Németország, mint más országok is, sokat változott. Egy vonatkozásban talán nem: az 1840-es évek óta gazdaságilag, kulturálisan folyamatosan fejlődik, emelkedik. Természetesen ebben a mozgásban voltak megszakítások, fekete foltok, visszaesések. Legyőzte a két világháború pusztító következményeit, mára Európa legerősebb gazdasági hatalmává vált. Múltját „feldolgozta”, az adott napra és a jövőre összpontosít. Az autók nem Nagy-Németország-matricával száguldoznak, és nem téma Szilézia vagy Poroszország elvesztése. A kontinens egyik legjobb rendőrségi rendszere funkcionál a területén. Az állomány kiegyensúlyozott, magabiztos, önértékes. Az egységes, színvonalas felkészítés minden területen érzékelhető. A főtisztek nem napi problémákkal küszködnek, a szervezet gerince a hosszú ideje szolgáló tiszthelyettes gárda. Egymástól nyolcszáz kilométerre elhelyezkedő igazgatóságokon is a vezető hasonló technikával, felépítéssel tartja a tájékoztatót. Látszik, hogy ugyanazon a rendőregyetemen tanultak.

Milyen titok húzódik meg a háttérben? És egyáltalán vannak-e ott titkok? Mi adja a lakosság széles összefogását, amely egyebek között a jogkövető magatartásban és a rendőrség fokozott elismerésében, állampolgári támogatásában is megnyilvánul? Mit kell tennünk azért, hogy az ezen a téren (is) vitathatatlanul fennálló hátrányunkat ledolgozzuk? Kérdések, amelyeket valakinek majd meg kell válaszolnia, és el kell dönteni, milyen tapasztalatokat vehetünk át és milyen módon.

INTERNETES HIVATKOZÁSOK

A szövetségi rendőrség: http://www.bundespolizei.de/DE/_Homepage/home_node.html
Rendőrségi illetménytáblázat: <http://www.besoldung-polizeibeamte.de/pdf/dienstbezuage.pdf>
A Bundestag rendőrsége: <http://www.bundestag.de/polizei>
A szövetségi rendőr akadémia: http://www.bundespolizei.de/DE/06Die-Bundespolizei/Organisation/Akademie/akademie_node.html
Az alsó-szászországi rendőrség: <http://www.polizei.niedersachsen.de>
A szövetségi bünyügyi hivatal: www.bka.de
A szövetségi belügyminisztérium:
http://de.wikipedia.org/wiki/Bundesministerium_des_Innern
A belügyminiszteri konferencia: <http://www.innenministerkonferenz.de/IMK/DE/homepage/homepage-node.html>
A belügyminiszteri konferencia ismertetője:
<http://de.wikipedia.org/wiki/Innenministerkonferenz>

A bajor rendőrség: <http://www.polizei.bayern.de/>

A bajor rendőrség ismertetése: http://de.wikipedia.org/wiki/Polizei_Bayern

Szász biztonsági őrség: https://www.google.de/?gws_rd=ssl#q=+Sicherheitswacht

Önkéntes rendőri szolgálat: http://de.wikipedia.org/wiki/Freiwilliger_Polizeidienst

Szövetségi rendőrség rendfokozati jelzései:

http://de.wikipedia.org/wiki/Amtsbezeichnungen_der_Bundespolizei

Frankfurt városi rendőrség: http://de.wikipedia.org/wiki/Stadtpolizei_Frankfurt

Szász-Anhalt rendőrsége: <http://www.polizei.sachsen-anhalt.de>